

وېژندنامه
پنجاهمېن سالپاد
شهيد علامه سيد اسماعيل بلخي

شهيد علامه بلخي ونسال امروز

مصطفی شفیق

درآمد

انسان‌های بزرگ آرمان‌های بزرگ دارند، برای زندگی جاویدانه و ماندگار در تاریخ جامعه بشری از هرگونه تلاش و کوشش عدالت‌خواهانه‌شان برای رهایی انسان‌ها از قید بردگی و بندگی دست برداشته است. به عبارت دیگر؛ فلسفه جریان مبارزات عدالت‌طلبانه برای رهایی انسان‌ها در یک جامعه انسانی و اخلاقی مبتنی بر ارزش‌ها و کرامت‌های ذاتی انسان‌ها و حفظ حقوق شهروندی برابر برای همه است و در این راستا از هرگونه مقاومت در برابر بیدادگری‌ها دریغ نمی‌کنند؛ چون مبارزات‌شان معطوف برای آزادی انسان‌ها از قید بردگی انسانی و اخلاقی، زمانی معنی پیدا می‌کند که حکومت‌های مستبد و خودکامه از هر حربه‌ای برای سرکوبی انسان‌های مصلح اجتماعی و سیاسی استفاده می‌کند تا نهضت آزادی‌خواهی‌شان را در نطفه خفه کند، تاریخ گواه این مطلب است. اگر تاریخ مبارزات آزادی‌خواهانه و عدالت‌طلبانه مصلحان بزرگ اجتماعی و سیاسی را در بستر تاریخ تحلیل و تفسیر کنیم، آن‌گاه به ماهیت قیام و مبارزات‌شان پی خواهیم برد که در برابر بی‌عدالتی، تبعیض، انحصارطلبی، برتری‌خواهی و خودخواهی‌های بی‌حد و حصر و امتیازطلبی‌هایی که هیچ‌گونه سنخیت و تناسب با رفتار و عملکردهای جامعه انسانی نداشتند، قیام کردند، شهیدشدند، در پشت میله‌های زندان خوابیدند و سلول‌های انفرادی را پرکردند؛ ولی فریاد عدالت‌خواهانه و ضد انسانی و تبعیض هیچ‌گاه خاموش نشدند و هر روز رساتر و گویاتر شده است. شهید علامه سید اسماعیل بلخي در چنین زمانه ظهور کرد و قیام و مبارزات خویش را برای رهایی از استبداد و ستم روا داشته برای شهروندان جامعه خویش با صدای رسا و ایمان به عدالت‌خواهی سر داده است. مبارزات جنبش عدالت‌خواهانه شهید بلخي از ابعاد متفاوت قابل تحلیل و بررسی است، زندانی شدن علامه بلخي در زندان دهم‌زنگ و اندیشه وحدت امت اسلامی، بیداری انسان‌های آزادی‌خواه و عدالت‌طلب، این‌ها بخشی از اندیشه‌ها، اشعار، سخنرانی‌ها و مبارزات و حیات سیاسی، اجتماعی و علمی ایشان هستند

علامه شهید سید اسماعیل بلخي، منادی وحدت و همدلی و همبستگی همه اقوام ساکن در کشور، فریادگر آزادی، عدالت، عقلانیت و استقلال جامعه و کشور افغانستان بود. تکرر و تناوب اقوام و مذاهب امت اسلامی در اندیشه علامه بلخي اگر به صورت درست، عقلانی و منطقی مدیریت و سازماندهی شوند، باعث پویایی و بالندگی، جذب حداکثری و دفع حداقلی جامعه اسلامی می‌شود و برعکس اگر دچار تفرقه و اختلاف و برترخواهی شود، اضمحلال جامعه حتمی و یقینی است. بنابراین، وحدت و همدیگری‌پذیری برای زیست جمعی در اندیشه شهید علامه بلخي یک اصل اساسی و به رسمیت نشناختن عقاید و باورهای مخالف در وحدت امت اسلامی لطمه بزرگ و خطر جبران‌ناپذیر وارد می‌کنند.

که درس بزرگ در تاریخ بشریت برای آزادی، عدالت و حفظ ارزش‌های انسانی در جامعه انسانی برای نسل امروز و فردای ما به میراث گذاشته است. تحلیل و تفسیر اندیشه‌های شهید علامه سید اسماعیل بلخي مجال و مقال دیگر می‌طلبد و از حوصله این

محمد رسول الله ﷺ

نوشتار خارج است؛ اما در ادامه بحث آزادی، عدالت و وحدت امت اسلامی در اندیشه بلخی را تحلیل و بررسی هر چند اجمالی و در اختیار اهل اندیشه و قلم قرار می‌دهم.

گفتار یکم: عدالت و آزادی در اندیشه علامه بلخی

به طوری کلی قوام و استمرار جامعه انسانی به عناصر متعدد بستگی دارد که تحلیل و تفسیر جامع و همه‌جانبه هر یک از این عناصر نظام پیچیده و ارزشمند از زندگی و حیات سیاسی و اجتماعی انسان‌ها را در یک جهان عادلانه و آزاد به دور از همه تعلقات و تعصبات تنگ‌نظرانه زیست جهان جمعی را در ادوار مختلف تاریخی ملل جهان تشکیل داده است. آنچه که بیش از همه در این عناصر قوام‌بخش و حیات‌بخش نقش و تأثیر بسزایی داشته است، دو عنصر آزادی و عدالت است. در زیست جهان وطنی، سلامتی جامعه انسانی را با عقلانیت سیاسی در نظام سیاسی که رابطه متقابل میان افراد جامعه و حکومت‌ها هستند، در سایه آزادی و عدالت قابل تحقق و مطالبه خواست همه شهروندان یک مدینه‌اند که برجستگی و اهمیت آن را دو برابر ساخته است. مفهوم آزادی و عدالت در جامعه انسانی و اخلاقی در اندیشه متفکران، آزادی‌خواهان و عدالت‌طلبان مفاهیم بسیار ارزشمند و نام آشنا است که مصلحان بزرگ اجتماعی و سیاسی با همین مفاهیم در منظومه فکری جامعه آزاد و عدالت‌محور گره خورده است و علامه شهید سید اسماعیل بلخی با شعار آزادی و عدالت برای همه شهروندان مقاومت و مبارزات عدالت‌خواهانه خویش شناخته می‌شود و بسط اندیشه‌اش مسیر جامعه و حکومت را به سمت آزادی و عدالت و اصلاحات از نابرابری‌های اجتماعی حرکت می‌دهند. بدون شک نقش و اندیشه‌های عدالت‌طلبانه، آزادی‌خواهانه و وحدت‌طلبانه شهید علامه بلخی در تاریخ معاصر افغانستان اگر نگوییم بی‌بدیل انصافاً کم‌نظیر است، چرا؟ چون دیوان اشعار و گفته و خطابه‌های شهید بلخی در مناسبت‌های مختلف چه در داخل افغانستان و چه در عالم مهاجرت موج می‌زند. مفاهیم آزادی و عدالت را در هر تحلیل و تفسیر از آن ارائه بدسیم، چیزی جز برخورداری همه شهروندان یک جامعه از امتیازات و حقوق شهروندی و انسانی برابر

استنتاج نمی‌شوند. اندیشه و تفکر اصلاح‌طلبی، آزادی‌خواهی و عدالت‌طلبی امکان سرکوب، شکنجه، تبعید، زندان، ارباب و منجر به شهادت می‌شوند؛ ولی هیچ‌گاه از مسیر اصلی خویش جدا نمی‌شود؛ بلکه مسیر جامعه را به سوی آزادی و عدالت و زیست مسالمت‌آمیز و انسانی در کنار همدیگر و فراهم و استوارتر می‌کند.

مفهوم آزادی و عدالت در جامعه انسانی و اخلاقی در اندیشه متفکران، آزادی‌خواهان و عدالت‌طلبان مفاهیم بسیار ارزشمند و نام آشنا است که مصلحان بزرگ اجتماعی و سیاسی با همین مفاهیم در منظومه فکری جامعه آزاد و عدالت‌محور گره خورده است و علامه شهید سید اسماعیل بلخی با شعار آزادی و عدالت برای همه شهروندان مقاومت و مبارزات عدالت‌خواهانه خویش شناخته می‌شود و بسط اندیشه‌اش مسیر جامعه و حکومت را به سمت آزادی و عدالت و اصلاحات از نابرابری‌های اجتماعی حرکت می‌دهند.

وېژندنامه
پنجاهمېن سالپاد
شهيد علامه سيد اسماعيل بلخي

در اندیشه علامه بلخی اگر به صورت درست، عقلانی و منطقی مدیریت و سازماندهی شوند، باعث پویایی و بالندگی، جذب حداکثری و دفع حداقلی جامعه اسلامی می شود و برعکس اگر دچار تفرقه و اختلاف و برترخواهی شود، اضمحلال جامعه حتمی و یقینی است. بنابراین، وحدت و همدیگرپذیری برای زیست جمعی در اندیشه شهید علامه بلخی یک اصل اساسی و به رسمیت نشناختن عقاید و باورهای مخالف در وحدت امت اسلامی لطمه بزرگ و خطر جبران ناپذیر وارد می کنند. باتوجه به تکثر و تناوب اقوام و مذاهب و جریان های سیاسی و اندیشه های مخالف و گاهی متعارض و متضاد که در جامعه افغانستان وجود دارند، بازخوانی و باز تعریف به اندیشه های وحدت طلبانه شهید علامه بلخی نیاز اهل اندیشه و قلم و سیاستمداران و حکمرانان ما را بیش از پیش ضروری و باز تولید آن برای خروج از بن بست ها و بحران های فکری و سیاسی نیاز نسل ما و جامعه ما هستند. در جامعه مترقی و پیشرفته، همه چیز رو به سامان است؛ چون اندیشه، قلم، سیاست، حکومت، فرهنگ، عقلانیت، اقتصاد، حقوق و... همه چیز رو به سامان است؛ ولی در جامعه ما که همه مسائل به وفق مراد نیست، همه باید تلاش مضاعف داشته باشد تا به آن جامعه ایده آل و زندگی آرمانی که می خواهیم برسیم. در تمام عرصه ها اعم از فرهنگ و سیاست بسیار فاصله داریم و این خود معضل امروز جامعه ما است. شهید علامه بلخی به طور قیق از چنین معضلات و مشکلات و نابسامانی ها، انحصار طلبی ها، برترخواهی ها و نابرابری های اجتماعی رنج می برد و مبارزات آزادی خواهانه و عدالت طلبانه خویش را برای رهایی همه اقوام ساکن در افغانستان آغاز کرد و در نهایت جان خویش را در راه آزادی و عدالت و وحدت امت اسلامی از دست داد تا باشد که جامعه و نسل امروز و فردای این ملک، زندگی انسانی، اخلاقی و عاری از خشونت داشته باشد. این اندیشه و آرمان های شهید علامه سید اسماعیل بلخی بود که برای نسل امروز و فردای جامعه خویش به میراث گذاشته است.

چه ابتلاست که در هر بلاد می نگرم
نزاع مذهب و جنگ و نژاد می نگرم
به نام صلح به اسباب جنگ می کوشد
ز بهر تفرقه در اتحاد می نگرم
به عیب خود نگشودیم چشم و هر کس را
به عیب جامعه در انتقاد می نگرم.

گفتار دوم: وحدت امت اسلامی در اندیشه شهید علامه بلخی

حیات و زیست جمعی انسان ها در یک جامعه زمانی امکان پذیر است که حداقل ها و شاخص های اصلی در یک جامعه انسانی و اخلاقی رعایت شود و از نظم نسبی بایدها و نبایدهایی که اعضای جامعه متعلق به آن هستند، نه به طور مطلق بلکه به صورت نسبی مورد توجه و اهتمام سیاستمداران و حکومت ها و اندیشمندان قرار بگیرند. از جمله آن شاخص ها و معیارها تحقق وحدت امت اسلامی در جغرافیای جهان اسلام، به طور عام و در جغرافیای کوچک به ویژه جامعه و کشور افغانستان به طور خاص، تحقق و به ثمر نشستن وحدت اهل تشیع و اهل تسنن جزء دغدغه های اصلی و فکری شهید علامه سید اسماعیل بلخی بوده است. علامه شهید سید اسماعیل بلخی، منادی وحدت و همدلی و همبستگی همه اقوام ساکن در کشور، فریادگر آزادی، عدالت، عقلانیت و استقلال جامعه و کشور افغانستان بود. تکثر و تناوب اقوام و مذاهب امت اسلامی

